

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany a zprostředkování náhradní rodinné péče Alešovi, nar. xxx

Na veřejného ochránce práv se obrátila slečna A., bytem xxxx. Slečna A. (dále také jen „matka“) je matkou Aleše, nar. yyy 2019, který aktuálně vyrůstá v (obecné) pěstounské péči. Předtím byl od čtyř měsíců věku v pěstounské péči na přechodnou dobu (dále také jen „PPPD“). Slečna A. usiluje u soudu o navrácení syna do své péče. Stěžuje si na postup Městského úřadu Brandýs nad Labem – Stará Boleslav (dále také jen „OSPOD“), který jí (stejně jako její matce) dlouhodobě brání v kontaktu se synem nebo jej podmiňuje nutností asistence. Slečně A. se rovněž nelíbí přístup Krajského úřadu Středočeského kraje (dále jen „krajský úřad“), který jejímu synovi zprostředkoval svěření do obecné pěstounské péče. Obecná pěstounka žije cca 170 km daleko od aktuálního bydliště matky. Tato skutečnost značně znesnadňuje její možnost syna pravidelně vidat.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,¹ mj. i oblast ochrany práv dětí, jsem se šetření ujala já.

V rámci šetření jsem se zaměřila na následující oblasti:

(1) OSPOD

- sociální práce s matkou po svěření Aleše do náhradní rodinné péče;
- podpora kontaktů matky a babičky s Alešem;
- důvody podpory návrhu na Alešovo svěření do obecné pěstounské péče;
- spolupráce OSPOD s krajským úřadem v průběhu zprostředkování obecné pěstounské péče;

(2) krajský úřad

- výběr vhodného obecného pěstouna – zohlednění bydliště matky.

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěla k těmto závěrům:

(1) OSPOD pochybil, když:

- matce neposkytl adekvátní pomoc a podporu směřující ke stabilizaci jejích poměrů, zejména v oblasti zajištění bydlení a hmotného zajištění (část C.1);
- matku po Alešově přechodu do obecné pěstounské péče vyloučil z individuálního plánování ochrany dítěte (část C.1);
- nutil matku podrobovat se testům na návykové látky na půdě OSPOD (část C.1);

1 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

- nedostatečně podporoval osobní i nepřímý styk Aleše s jeho biologickou rodinou – podmiňoval realizaci styku s matkou a babičkou asistencí třetí osoby (červenec 2019 až červenec 2020), zakázal styk s matkou a babičkou (červenec až prosinec 2020) (část C.2);
 - matku a babičku nepoučil o možnosti soudní úpravy styku s Alešem (část C.2.1);
 - matku a obecnou pěstounku špatně poučil o nemožnosti uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče (část C.2.2);
 - podpořil obecnou pěstounku v tom, aby na konci srpna 2020 podala návrh na prozatímní svěření Aleše do péče a v rámci vyjádření se k jejímu návrhu nezohlednily aktuální poměry matky (část C.3);
 - jako člen poradního orgánu krajského úřadu se nezasadil, aby byl při výběru obecného pěstouna pro Aleše kladen větší důraz na udržení pravidelného a častého kontaktu Aleše s matkou (část C.4.2).
- (2) Krajský úřad pochybil, když:
- při výběru vhodného obecného pěstouna nezohlednil aktuální bydliště Alešovy matky (část C.4.1);
 - nedostál své role metodického vedení OSPOD při vědomí značných pochybení v postupu OSPOD (část C.5).

B. Skutková zjištění

OSPOD s matkou spolupracuje od narození Aleše. Aleš se narodil v čerstvých devatenácti letech matky s nízkou porodní váhou. Matka přiznala, že v těhotenství asi 3x užila návykové látky (marihuana, pervitin), nepravidelně se dostavovala na prenatální prohlídky. OSPOD informovala porodnice. V červenci 2019 matka kontaktovala OSPOD s tím, že si není jistá, zda se dokáže o Aleše dále postarat. OSPOD po projednání věci podal návrh na svěření Aleše do PPPD. Soud návrhu vyhověl dne 26. července 2019. O svěření Aleše do PPPD soud rozhodl také opakovaně před vypršením roční lhůty, a to 13. července 2020.

Aleš nemá v rodném listě zapsaného otce. Údajný otec nejeví o Aleše zájem. S matkou nikdy nevedl společnou domácnost. Minimálně od konce roku 2019 nejsou s matkou v partnerském vztahu.

V průběhu pobytu Aleše v PPPD probíhal kontakt Aleše s matkou a babičkou výlučně asistovaně za přítomnosti pracovnice Magistrátu města Mladá Boleslav (dále také jen „MMMB“), se kterým měli pěstouni na přechodnou dobu uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče. Soud styk Aleše s matkou ani babičkou nikdy touto formou neomezil. Zejména babička se od počátku vymezovala vůči četnosti styků a nezbytnosti asistence.

Od jara 2020 matka aktivně spolupracuje s dalšími organizacemi – B.² a C.³ Spolupráce však byla znesnadněna omezeními vyplývajícími z epidemiologické situace související s nákazou COVID-19.

Na konci července 2020 krajský úřad vytipoval pro Aleše vhodnou obecnou pěstounku, do jejíž péče soud Aleše svěřil – nejprve předběžným opatřením na konci srpna 2020, následně meritorně předběžně vykonatelným rozhodnutím na počátku září 2020. Obecná pěstounka péči o Aleše fakticky převzala 5. září 2020. Proti meritornímu rozhodnutí soudu se matka odvolala. Při jednání odvolacího soudu v lednu 2021 však vzala své odvolání zpět poté, co jí soudkyně sdělila, že jejímu návrhu pravděpodobně nevyhoví.

Obecná pěstounka žije cca 170 km od aktuálního bydliště matky. To matce i babičce značně znesnadňuje kontakt s Alešem. Nadto OSPOD matce i babičce již v červenci 2020 sdělil, že jejich styk s Alešem zastavuje do doby, než si Aleš v novém prostředí zvykne a než dlouhodobá pěstounka uzavře dohodu o výkonu pěstounské péče. Uzavření dohody o výkonu pěstounské péče podle OSPOD dlouho bránila skutečnost, že rozhodnutí o svěření Aleše do obecné pěstounské péče nenabýlo právní moci. Osobní styky tak 5 měsíců neprobíhaly. Na matkou navrhované Skype hovory obecná pěstounka nepřistoupila. Telefonní číslo na obecnou pěstounku matka od OSPOD získala až v půlce října 2020.

Matka se v září 2020 obrátila na veřejného ochránce práv. V prosinci 2020 se uskutečnilo online šetření. OSPOD v rámci šetření přislíbil obnovit kontakty matky s Alešem (což se stalo na počátku ledna 2021), uspořádat případovou konferenci (do dnešního dne kvůli aktuálním epidemiologickým opatřením neproběhla) a aktivně spolupracovat s matkou na sanaci jejích poměrů. Pracovnice Kanceláře veřejného ochránce práv upozornily OSPOD na nezákonnost jeho jednání v souvislosti s nerealizovaným stykem Aleše s matkou a babičkou.

C. Právní hodnocení

C.1 Sociální práce s matkou a zpracování individuálního plánu ochrany dítěte

OSPOD je povinen i po svěření dítěte do náhradní rodinné péče dále aktivně spolupracovat s rodiči dítěte s cílem návratu dítěte do biologické rodiny. Za tímto účelem musí OSPOD využít všech opatření, která mu nabízí zákon a která jsou v zájmu dítěte. Součástí aktivní spolupráce s rodinou dítěte je rovněž řešení životní a sociální situace rodiče, včetně jeho hmotné úrovně, a jeho podpora a pomoc při spolupráci s orgány sociálního zabezpečení, úřadem práce či jinými státními orgány.⁴

OSPOD má povinnost vypracovat a pravidelně aktualizovat individuální plán ochrany dítěte tak, aby odpovídal vývoji situace dítěte a jeho zájmům.⁵

2 Organizace poskytuje zejména sociálně-aktivizační služby a poradenství.

3 Organizace poskytuje sociální a adiktologické služby.

4 V souladu s § 19 odst. 1 písm. c) a § 12 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

5 Viz § 10 odst. 5 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Soud rozhodl o umístění Aleše do PPPD v červenci 2019. Ze spisové dokumentace je patrné, že v průběhu prvních měsíců po svěření Aleše do PPPD se OSPOD snažil matku průběžně kontaktovat, avšak spojit se s ní bylo složité. První jednání s matkou proběhlo v říjnu 2019, kdy matka uvedla, že chce převzít syna zpět do péče. OSPOD jí sdělil podmínky, které měla matka pro Alešovo navrácení do péče splnit: „zajištění přijatelného bydlení, pravidelný příjem, spolupracovat s adiktologickou ambulancí, neužívat návykové látky a být v kontaktu s OSPOD.“ Dané OSPOD také zanesl do individuálního plánu ochrany dítěte, který matka podepsala.

Je zjevné, že do jara 2020 matka na plnění vymezených cílů aktivně nepracovala. Nebyla v kontaktu s OSPOD, nenavázala spolupráci s adiktologickou ambulancí, měnila bydliště i zaměstnání.

V březnu 2020 matka při osobním jednání na OSPOD opět uvedla zájem o péči o syna. Sdělila, že navázala spolupráci s organizací B. (sociálně-aktivizační služby)⁶, sehnala si bydlení v azylovém domě v Pardubicích⁷. OSPOD s ní projednal aktualizaci individuálního plánu ochrany dítěte (OSPOD vypracoval v únoru 2020), která de facto kopíruje předchozí verzi. Následně začala matka spolupracovat s adiktologickou ambulancí organizací C.⁸ OSPOD po matce do léta 2020 požadoval dokládání testů na návykové látky, rovněž ji sám na OSPOD testoval.⁹

Po většinu času si matka vydělává brigádně prací přes agenturu, její výdělky byly poměrně nízké. Po navázání spolupráce s organizací B. si přestala hledat zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Pracovnice B. ji totiž poučila, že v případě převzetí syna do péče může nastoupit na rodičovskou dovolenou a „že by tak u zaměstnavatele měla problémy“.

Matka z počátku střídala bydliště, případně pobývala u svého otce či matky. Od odchodu z azylového domu v Pardubicích žije se svou matkou v obci Z, kde i s Alešem příležitostně pobývala v době, kdy byl Aleš ještě v její péči. Ze spisové dokumentace vyplývá, že OSPOD již v říjnu 2019 (po urgenci ze strany krajského úřadu) dožádal Městský úřad Holice o provedení šetření v daném bydlení. Ze zprávy dožádaného úřadu z října 2019 vyplývá, že se jedná o motorest, kde v patře budovy jsou malé byty, které jsou pronajímány. Babička má k dispozici pronajatý pokoj (pokoj, chodba a standardní sociální zařízení), který je přiměřeně vybavený a pořádně vedený. V době šetření zde babička měla i dětské vybavení (postýlku, kočárek, lehátko, dětský koberec) a dětské potřeby (lahvičky, hračky, peřinky). Rovněž uvedla, že je ochotná a schopná všechno potřebné pro Aleše dokoupit. V pokoji měla babička rovněž mikrovlnou troubu, vařič a rychlovarnou konvici. Dále ve spisové dokumentaci se vyskytují prohlášení OSPOD, že dané prostředí OSPOD nepovažuje za vhodné pro výchovu dítěte, bez odůvodnění. V únoru 2020 OSPOD dokonce napsal

6 Organizace potvrdila v dubnu 2020 spolupráci s matkou. Spolupráce pokračuje dodnes.

7 V azylovém domě v Pardubicích matka bydlela jen několik dní, neboť jí fungování azylového domu nevyhovovalo. Pobyť jí byl v její nepřítomnosti ukončen 11. května 2020, vznikl jí zde také dluh za bydlení.

8 Organizace potvrdila spolupráci s matkou v červnu 2020, když rovněž dodala, že navázání spolupráce bylo složité s ohledem na omezení vyplývající z epidemiologických opatření. S organizací matka rovněž spolupracuje dodnes.

9 Sociální pracovnice OSPOD dokonce byla přítomná v kabině při odběru moči. OSPOD od testování upustil až po kontrole a z ní vyplývající výtce ze strany krajského úřadu.

krajskému úřadu, že babička žije „na ubytovně, kde nemohou být děti“. Během mého šetření OSPOD uvedl, že zjistil, že si majitelka motorestu nepřeje, aby zde pobývaly děti.

Matka si jiné stabilní bydlení (společně se svou matkou) hledá, zatím však neúspěšně. Má problémy například s uhrazením kauce.¹⁰ Matka několikrát také uvedla, že bude bydlet v domácnosti svého otce. OSPOD sdělil, že bydlení v domácnosti dědečka by pro něj bylo dostačující. Matka však ještě v lednu 2021 uváděla, že údajně nevěděla o tom, že by domácnost dědečka byla z pohledu OSPOD dostačující. OSPOD během mého šetření potvrdil, že matce jiné možnosti bydlení nenabídl.¹¹

Poslední mně dostupná aktualizace individuálního plánu ochrany dítěte je z listopadu 2020. Tento individuální plán ochrany dítěte sestavoval OSPOD výlučně s pěstounkou, žádný úkol nesměřuje vůči matce.

V lednu 2021 sociální pracovnice OSPOD uvedla, že matka musí dokázat stabilitu svého jednání (v podobě stabilního zaměstnání, bydlení a abstinence), a to minimálně v rozsahu pěti měsíců. K dotazu uvedla, že tuto lhůtu dovozuje z vyjádření okresní soudkyně rozhodující ve věci během jednání v září 2020.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD pochybil, když matce neposkytoval adekvátní pomoc a podporu směřující ke stabilizaci jejích poměrů. OSPOD sice dílčí kroky vedoucí k aktivizaci matky a sanaci jejího zázemí prováděl, avšak sociální práci ze strany OSPOD hodnotím jako podprůměrnou. OSPOD sice vymezil podmínky, za jakých by bylo v Alešově zájmu se vrátit do péče matky, s jejich naplněním však matce nepomáhal. Podmínky navíc byly z mého pohledu přehnané (jedná-li se o změnu bydlení či stabilní zaměstnání na hlavní pracovní poměr). Dané pochybení považuji za závažné mimo jiné z důvodu nízkého věku matky. Dovoluji si tvrdit, že se slečna A. v životě „ještě hledá“. Svou situaci si však uvědomuje (a uvědomovala si ji již v době, kdy se sama dostavila na OSPOD s obavou, že péči nezvládá) a zřetelně projevuje o syna zájem.

Značné nedostatky v práci OSPOD spatřuji zejména v oblasti pomoci se zajištěním bydlení. Není mi známo, že by OSPOD aktivně pomohl matce s hledáním vhodnějšího bydlení. Ze spisové dokumentace není patrné, že by ji například odkázal na azylové domy (pro matky s dětmi) či možnosti obecního bydlení (pokud OSPOD věděl, že matka nesplňuje podmínky pro získání obecního bydlení v rámci města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, měl zjišťovat, zda se možnosti nenabízí v jiných obcích, zejména tam, kde má trvalý pobyt). Stejně tak není zřejmé, že by ji upozornil na možnost žádat o přiznání dávky mimořádné okamžité pomoci na kauci v novém nájemním bydlení či čerpat další dávky na bydlení. V neposlední řadě jsem ve spisové dokumentaci nenalezla záznam o tom, proč by slečna A. nemohla s Alešem žít společně s babičkou v pronajatém pokoji v obci Z. Údajné negativní vyjádření majitelky není v dokumentaci OSPOD nikde zaznamenáno. Nevhodnost daného bydlení mi rovněž nevyplývá z provedeného šetření. Naopak je zjevné, že prostředí není

10 Během šetření jsem matku, respektive její zástupkyni, poučila o možnosti požádat o mimořádnou okamžitou pomoc na splacení kauce. Matka také uvedla, že požádala o dar z nadace F.

11 Obecní byty města jsou určeny pouze pro obyvatele s trvalým pobytem v Brandýsu nad Labem (což matka není), dle vyjádření sociální pracovnice OSPOD matku žádný azylový dům údajně nepřijme, jelikož má dluh v azylovém domě v Pardubicích.

pro dítě nijak ohrožující, babička měla pronajaté prostory standardně vybaveny a dokonce měla připraveno vše potřebné i pro péči o dítě. Pokud porovnám popsané bydlení babičky například s ubytováním v rámci ubytoven či azylových domů, považuji je snad za lepší. Zdůrazňuji, že nedostatečné bytové poměry nemohou být samy o sobě důvodem pro odebrání dítěte z péče rodičů¹², rovněž by tedy neměly být důvodem pro dlouhodobé setrvávání dítěte v náhradní rodinné péči.

Stejně tak nejsem přesvědčena, že by OSPOD s matkou aktivně řešil její hmotné zajištění – zejména odkazem na úřad práce, a to jak pro účely zprostředkování adekvátního zaměstnání, tak dávkové pomoci. Rovněž nepovažuji za nezbytné, aby OSPOD trval na tom, aby si matka našla stabilní zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Souhlasím s tím, že by bylo vhodné, aby si vydělávala a šetřila s penězi. Rovněž nic nebrání tomu, aby ze stabilního zaměstnání nastoupila na rodičovskou dovolenou (jak ji mylně poučila pracovnice organizace B). Stejně tak jsem si vědoma, že překlenutí období po převzetí Aleše do péče by nebylo pro matku z finančního hlediska jednoduché. Mám však za to, že situace by nebyla fatální, pokud by OSPOD a úřad práce poskytly matce odpovídající podporu v podobě odborného poradenství a pomoci s vyřízením dávek (mj. také rodičovského příspěvku a dávek na bydlení). Rovněž zdůrazňuji, že matka nadto má (na rozdíl od mnoha jiných rodičů v obdobné situaci, se kterými se setkávám) podporu v širší rodině, která je jí ochotná a schopná (i po materiální stránce) pomoci.

Sociální práci s matkou OSPOD nezintenzivnil ani na jaře 2020, tedy poté, co se prokazatelně začala snažit svou situaci řešit. Zcela pak neprobíhala v době mezi předáním Aleše do péče obecné pěstounky a zahájením mého šetření. Dané považuji za zcela fatální pochybení OSPOD, neboť již při soudním jednání probíhajícím v září 2020 bylo konstatováno, že se matka prokazatelně snaží, avšak její jednání zatím nemá dostatečného trvání. Kolizní opatrovník v řízení dokonce uvedl, že matka „*má dobře našlápnuto, aby syna převzala zpět do péče*“. **Dané se zrcadlí také v pochybení v individuálním plánování, ze kterého OSPOD zcela nevhodně vyloučil matku poté, co péči o Aleše převzala obecná pěstounka. Do té doby jsou dílčí kroky individuálního plánu ochrany dítěte z mého pohledu neurčitě.**

Pro úplnost musím rovněž uvést, že za významné pochybení na straně OSPOD spatřuji skutečnost, že matce prováděl testování na přítomnost návykových látek v moči (byť dané probíhalo s jejím souhlasem). Podotýkám, že OSPOD ze zákona není oprávněnou osobou k provádění orientačních vyšetření za účelem zjištění obsahu alkoholu či jiných návykových látek v těle.¹³ Provádění tohoto testování rovněž nepovažuji za vhodnou metodu sociální práce OSPOD s klientem.

12 Viz § 14 odst. 3 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, stejně jako § 971 odst. 3 občanského zákoníku. Obdobné vyplývá také z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (porušení čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), např. viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. října 2006, ve věci Wallová a Walla proti České republice, č. 23848/04; dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int>; či rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. června 2007, ve věci Havelka a ostatní proti České republice, č. 23499/06; dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int>.

13 Viz § 22 odst. 1 zákona č. 65/2017 Sb., zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.

C.2 Kontakty Aleše s matkou a babičkou

Právo dítěte na styk s rodiči a dalšími členy biologické rodiny stejně jako právo rodiče na styk s dítětem je stěžejní součástí práva na respektování rodinného a soukromého života.¹⁴ Jakékoliv zásahy do tohoto vzájemného práva musí být v zájmu dítěte a v mezích účinné právní úpravy.

Prvotním způsobem stanovení podmínek a četnosti styku dítěte s rodičem by měla být dohoda pěstounů s rodiči. Pokud se rodiče a pěstouni nemohou dohodnout (sami, za pomoci OSPOD, doprovázející organizace či mediace), může rozhodnout jedině soud. OSPOD, případně doprovázející organizace, by měly rodiče a pěstouny vést k vzájemné dohodě.¹⁵

Pěstouni mají povinnost umožnit styk dítěte s rodiči a podporovat jejich vztahy.¹⁶ Je jejich povinností udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami blízkými.¹⁷ Pěstouni proto mají povinnost umožnit styk rodičů s dítětem, ledaže soud stanoví jinak.¹⁸

Nastavení jakýchkoliv překážek v kontaktu dítěte s rodiči s odkazem na adaptaci dítěte v pěstounské rodině nemá oporu v zákoně. Je-li takové omezení žádoucí a některá ze stran s ním nesouhlasí, může o něm opět rozhodnout jen soud.

Pokud se styku dítěte s rodičem soustavně účastní třetí osoba, jedná se o styk asistovaný. Pokud s asistencí u styku některá ze stran nesouhlasí, může o ní rozhodnout jedině soud a jen, je-li to v zájmu dítěte, je k tomu objektivní důvod a nelze-li využít mírnějších opatření.¹⁹ K asistovanému kontaktu nelze přistupovat jako k trvalému řešení. Úkolem OSPOD je pravidelné vyhodnocování vhodnosti úpravy styku mezi rodiči a dětmi.²⁰ Jestliže dojde k závěru, že je styk upraven nevhodně, musí o tom informovat soud.

Je zákonnou povinností OSPOD poskytovat odborné poradenství rodiči i dalším osobám domáhajícím se styku s dítětem. Toto poradenství zahrnuje také poučení o možnosti dožadovat se soudní úpravy styku s dítětem.²¹

14 Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 9 odst. 3 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, čl. 4 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., Úmluva o styku s dětmi, čl. 10 odst. 2 a 32 odst. 4 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, § 960 odst. 2 občanského zákoníku.

15 Viz § 969 občanského zákoníku a § 466 písm. d) zákona o zvláštních řízeních soudních. Podrobněji rovněž viz doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ze dne 18. prosince 2020, sp. zn. 6985/2020/VOP/PŠ, dostupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/8788>.

16 Viz § 960 odst. 2 a § 967 občanského zákoníku a § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

17 Viz § 967 občanského zákoníku.

18 Viz § 967 druhá věta občanského zákoníku.

19 Viz § 960 odst. 2, § 969 a § 888 občanského zákoníku.

20 Viz § 10 odst. 3 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

21 Viz § 11 odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

C.2.1 Kontakty od Alešova umístění do PPPD do vyhledání obecné pěstounky (červenec 2019 až červenec 2020)

Od Alešova svěření do PPPD probíhaly jeho kontakty s matkou a babičkou výhradně asistovaně za přítomnosti pracovníce MMMB²², a to cca 1x za 3 týdny v rozsahu 1 hodiny. Proti formě i četnosti styků se ohrazovala opakovaně zejména babička, a to již od počátku realizace asistovaných styků. O asistované formě styku nikdy nerozhodl soud.²³

OSPOD uvedl, že asistovanou formu styků Aleše s matkou a babičkou vyhodnotil jako vhodnou po domluvě s pracovnící MMMB, a to z důvodu údajné agresivity babičky (ve spise se však o tom nikde nedovídám). MMMB ve zprávách z asistovaných kontaktů uvádí, že babička „z vlastní vůle projevuje zájem o kontakty s Alešem a domluva s ní je bezproblémová. Veškeré termíny řádně dodržuje, (...) je zřejmé, že vnuka vidí ráda a chtěla by Aleše vidět častěji za jiných podmínek“. Pracovnice OSPOD uvedla, že vůči ní matka ani babička agresivně nevystupovaly.

Dalším důvodem k asistenci byl podle OSPOD problematický vztah mezi matkou a údajným otcem Aleše, se kterým se matka v průběhu podzimu 2019 stýkala. Údajný otec však o styk se synem zájem nejevil. V partnerském vztahu již nejsou (zřejmě od konce roku 2019).

Ze zpráv o asistovaných stycích je zjevný také vřelý vztah matky i babičky k Alešovi, jejich zájem o jeho vývoj i zdravotní stav. Až v záznamu o telefonickém hovoru mezi OSPOD a MMMB ze dne 31. července 2020 se objevuje, že pracovníce MMMB měla OSPOD sdělit, že „matku péče o Aleše příliš nezajímá“. Na většinu kontaktů se matka dostavovala společně s babičkou, a to poté, co styk předjedнала babička. Nezájem ze strany matky OSPOD opakovaně zdůrazňuje. Matka se však vůči tomu ohradila²⁴ a uvedla, že se svou matkou sdílí domácnost a e-maily, kterými domlouvaly termíny styků, psaly společně.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD pochybil, když nedostatečně podporoval kontakty Aleše s jeho biologickou rodinou a souhlasil s nezákonným omezováním kontaktu Aleše s matkou a babičkou výlučně asistovanou formou.

(1) Asistence u styků

OSPOD pochybil tím, že podmiňoval realizaci styku matky a babičky asistencí třetí osoby.

Je zjevné, že zejména babička s nastavením styků od počátku nesouhlasila a vyjadřovala přání za sebe i dceru se s Alešem stýkat častěji a bez asistence. V tomto případě tak není možné tvrdit, že úprava styku vycházela z dohody mezi pěstouny a matkou, resp. babičkou, jak předpokládá zákon. Neexistuje-li souhlas rodiče²⁵, musí o asistovaném kontaktu jako jedné z nejrazantnějších forem omezení styku rodičů s dítětem vždy rozhodnout soud, což se v tomto případě nestalo. OSPOD tento nezákonný stav bez dalšího toleroval

22 MMMB vystupoval v pozici tzv. doprovázející organizace přechodných pěstounů (pěstouni měli s MMMB uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče ve smyslu § 47b zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

23 Soud pouze v červnu 2020 zamítl návrh babičky, která se domáhala nastavení jejího pravidelného styku s vnukem (1x za 2 týdny přes noc).

24 Např. při osobním jednání na OSPOD dne 22. září 2020.

25 Obdobně se využije i na jiné osoby usilující o styk s dítětem.

a podporoval nezákonnou praxi MMMB, že styk Aleše s matkou a babičkou musí probíhat asistovaně a v četnosti určené MMMB.

Mám za to, že v posuzovaném případě neexistoval důvod, proč by kontakty Aleše s matkou a babičkou měly probíhat dlouhodobě asistovaně. Jelikož asistovaný kontakt představuje významný zásah do styku rodiče s dítětem, musí být využíván jen v nezbytných případech, když nelze využít mírnějších opatření, o což se v tomto případě OSPOD ani MMMB nesnažily. Je zjevné, že matka i babička měly (a stále mají) k Alešovi vřelý vztah, jejich výchovné kompetence jsou dobré. Pokud měl OSPOD obavy z toho, aby se matka nedostavovala na styk se synem pod vlivem návykových látek nebo v doprovodu Alešova údajného otce, mělo to být předmětem vzájemné komunikace a dohody o průběhu kontaktů, případně se OSPOD měl obrátit s podnětem na úpravu styku na soud. S Alešovým údajným otcem však matka dlouhodobě není v partnerském vztahu a otec o styk s Alešem nejeví zájem. Proto se mi daná obava jeví jako lichá. Co se týče údajného agresivního chování mateřské babičky, zdůrazňuji, že dané mohlo být důvodem pro případné omezení jejího styku s vnukem, nikoliv však styku Aleše s matkou. Zároveň však ohledně daného tvrzení nevidím oporu ve spisové dokumentaci, naopak z ní vyplývá značná snaha mateřské babičky o pravidelný kontakt s vnukem a její vřelý vztah k vnukovi. Domnívám se, že možnou příčinou verbálně útočnějšího či emotivnějšího vystupování mateřské babičky vůči OSPOD, pěstounům či doprovázející organizaci mohlo podnítit právě dlouhodobé bezdůvodné omezení jejich kontaktů s vnukem.

(2) Soudní úprava styku

OSPOD pochybil, když matku a babičku v tomto období nepoučil, že se v případě nespokojenosti s úpravou styků mohou obrátit na soud. OSPOD tak nedostal své povinnosti poskytovat odborné poradenství.

Pro úplnost dodávám, že s ohledem na vymezení působnosti veřejného ochránce práv mi nepřísluší hodnotit rozhodovací činnost soudů. Nemohu se tak vyjádřit k rozhodnutí soudu, kterým babičce zamítl návrh na rozšíření jejího styku s vnukem.

C.2.2 Kontakty od vyhledání obecné pěstounky (červenec 2020)

Na začátku července 2020 vytipoval poradní sbor krajského úřadu obecnou pěstounku pro Aleše, která s Alešem na konci měsíce začala navazovat kontakt. Již v průběhu července 2020 OSPOD do spisu uvedl: „*asistované styky prozatím zastavíme, především je nutné se zaměřit na navazování se Aleše na paní D. (obecnou pěstounku).*“ Od té doby styky Aleše s matkou ani babičkou neprobíhaly, a to až do ledna 2021.

Dne 12. srpna 2020 uvedla matka na OSPOD, že by chtěla získat syna zpět do péče. OSPOD jí podle záznamu „*vysvětlil, jaká je aktuální situace*“. Ohledně úpravy styku záznam neobsahuje žádné vyjádření. Následně se matka i babička dožadovaly styku s Alešem u MMMB. Ten se spojil telefonicky s OSPOD – ze záznamu OSPOD vyplývá: „*Styky jsem zastavila a paní E. (mateřské babičce) i slečně A. jsem osobně vysvětlila současnou situaci. Obě jmenované nebyly schopné situaci akceptovat, vyhrožovaly podáním návrhu na předběžné opatření. (...) Styky budou obnoveny až poté, kdy proběhne soudní řízení*

o svěření Aleše do pěstounské péče paní D. (obecné pěstounky) a Aleš bude v pěstounské rodině dobře ukotven.“

V srpnu, respektive září 2020 rozhodl soud o svěření Aleše do péče obecné pěstounky. I poté se matka i babička dožadovaly obnovení styků s Alešem. Pracovnice OSPOD znovu trvala na zákazu styku s ohledem na adaptaci Aleše v péči obecné pěstounky. OSPOD matku zároveň poučil, že rozhodnutí o svěření Aleše do obecné pěstounské péče zatím nenabýlo právní moci, proto pěstounka nemůže uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s doprovázející organizací, a tudíž u styků nemůže nikdo asistovat. Matka se i přes tyto sdělené skutečnosti dožadovala styku – OSPOD jí sdělil, že sám u styků asistovat nemůže, odkázal ji, aby si našla neziskovou organizaci, která by u styku asistovala. Zároveň ji však upozornil, že se většinou jedná o placenou službu. Matka uvedla, že na to nemá finance.

Znovu se matka dožadovala obnovení kontaktů se synem dopisem zaslaným pěstounce v říjnu 2020. Jelikož pěstounka nereagovala, upozornila na to matka OSPOD a žádala o pomoc. Uvedla, že na pěstounku nemá jiný kontakt než poštovní adresu. OSPOD jí po dotazu u pěstounky předal telefonní číslo na pěstounku. Opětovně ji upozornil na problém s nabytím plné moci rozsudku a dohodou o výkonu pěstounské péče. Také ji upozornil, že pokud se proti rozsudku odvolá, bude situaci protahovat až do rozhodnutí odvolacího soudu.

Na konci října 2020 požádal OSPOD Městský úřad v Berouně (v jehož obvodu žije dlouhodobá pěstounka) o spolupráci při zajištění asistovaných kontaktů matky se synem do doby, než bude pěstounka moci, a uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Městský úřad v Berouně domluvil možnost spolupráce s organizací Pro zdraví 21. OSPOD kontakt na tuto organizaci předal dopisem a e-mailem matce a odkázal ji, aby se v případě zájmu s organizací sama spojila. Zároveň jí napsal, že „*kontakty se synem budou probíhat za asistence této organizace do doby, než bude pěstounka oprávněna uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče*“. Nezbytnost asistovaných styků zdůvodňoval tím, „*aby nedocházelo k případným zbytečným nedorozuměním a styk probíhal především v zájmu syna*“.

Dlouhodobá pěstounka informovala v listopadu 2020 OSPOD, že je s matkou v e-mailovém kontaktu, ale odmítá vyhovět žádosti matky, aby s Alešem 1x za 2 týdny dojížděla na styk do Pardubic. Zdůvodňovala to epidemiologickou situací, nutností dopravovat se prostředky hromadné dopravy a potřebami Aleše.

Matka si stěžovala na svěření Aleše do pěstounské péče tak daleko od jejího bydliště (cca 170 km), neboť jí to významně znesnadňuje kontakt s Alešem. Na cestování vynaloží hodně peněz. Navrhovala střídání v dopravě, přičemž si zajistila vhodné prostory pro styk v Pardubicích (ve spolupráci s organizací B.). Před zahájením mého šetření OSPOD s matkou a obecnou pěstounkou nijak nekomunikoval o možnostech styku – střídání v dopravě, místu, zajištění vhodných prostor, (ne)vhodnosti cestování hromadnou dopravou apod.

K obnovení styků Aleše a matky došlo v lednu 2021 a Aleše s babičkou pak v únoru 2021. Od té doby se matka a babička domlouvají s pěstounkou či její doprovázející organizací²⁶

26 Dlouhodobá pěstounka uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče s organizací E., a to na konci února 2021.

na termínech styku s Alešem. Ty proběhly zatím jen několikrát, a to v blízkosti bydliště obecné pěstounky či prostorách její doprovázející organizace.

OSPOD doposud neuspořádal případovou konferenci, na které by mohlo dojít k dohodě o úpravě styku Aleše s členy biologické rodiny, byť mu to během místního šetření v prosinci 2020 doporučily pracovnice Kanceláře veřejného ochránce práv. Důvodem jsou epidemiologická opatření a dlouhodobější pracovní neschopnost klíčové sociální pracovnice.

S ohledem na shora uvedené mám za to, že OSPOD významně pochybil, když i v tomto období nedostatečně podporoval kontakty Aleše s jeho biologickou rodinou. Pochybení se projevilo hned v několika ohledech, které níže rozebírám jednotlivě.

(1) Adaptace u obecné pěstounky

OSPOD pochybil tím, že zakázal styk Aleše s matkou a babičkou s odkazem na nezbytnou adaptaci Aleše v péči obecné pěstounky. K tomuto opatření však OSPOD nemá ze zákona oprávnění.

Zcela zarážející je pro mě záznam ve spisové dokumentaci OSPOD, kdy sociální pracovnice OSPOD uvedla, že matka a babička „*nebyly schopné situaci akceptovat, vyhrožovaly podáním návrhu na předběžné opatření*“. Ač se to OSPOD nemusí líbit, je právem každého jednotlivce obrátit se na soud, aby rozhodl ve věci, o které se domnívá, že v ní jsou porušována jeho práva. OSPOD i v těchto situacích musí dostát své povinnosti poskytovat odborné poradenství, což se v tomto případě zjevně nestalo.

(2) Asistence u styků

OSPOD pochybil, když podmiňoval realizaci styku matky a babičky asistencí třetí osoby. Ve shodě s předcházející kapitolou zároveň platí, že OSPOD nemá oprávnění podmiňovat styk dítěte s biologickou rodinou nezbytnou asistencí. Dané mi nadto v tomto období přijde zcela bezdůvodné. Je evidentní, že se matka minimálně od jara 2020 snažila, spolupracovala s OSPOD a sociálně-aktivizační službou B. Opakovaně zdůrazňovala své přání převzít syna do péče, což kvitoval také soud. OSPOD měl ověřeno, že matka navázala spolupráci s adiktologickou ambulancí, ve které se podrobovala pravidelnému testování na návykové látky (s negativními výsledky), nevedla partnerský život s údajným otcem Aleše (o jehož rizikovém chování měl OSPOD důvodné pochybnosti). V neposlední řadě ze všech do té doby proběhnuvších asistovaných kontaktů vyplynulo, že má syna ráda, zajímá se o jeho potřeby a bezproblémově s ním navazuje kontakt. Stejně tak nespátřuji žádná rizika v kontaktu Aleše s babičkou, která by odůvodňovala nezbytnost realizovat jejich styk asistovaně.

Za zcela excesivní považuji skutečnost, že OSPOD odkázal matku, aby si sama našla dostupnou (třeba i placenou) službu asistovaných kontaktů. Pominu-li, že OSPOD asistenci třetí osoby u styků Aleše s matkou (či babičkou) nemohl vyžadovat, je neakceptovatelné, aby v rámci odborného poradenství rodiči sdělil, aby si sám našel takovou službu.

(3) Dohoda o výkonu pěstounské péče

OSPOD pochybil, když matce i obecné pěstounce sdělil, že pěstounka nemůže uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče do doby, než rozhodnutí o svěřeni Aleše do pěstounské péče nabude právní moci.

Platí, že za „osobu pečující“ o dítě zákon²⁷ považuje také „jinou fyzickou osobu odpovědnou za výchovu dítěte, které je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a to po dobu trvání takové péče“. Pěstounka se tak stala osobou pečující ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí dnem vykonatelnosti rozhodnutí soudu o svěřeni Aleše do její péče.

Povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen „obecní úřad“), v jehož obvodu má osoba pečující trvalý pobyt, je navrhnout osobě pečující uzavření dohody o výkonu pěstounské péče.²⁸ Zákon dále konstruuje, že pokud nebude dohoda uzavřena do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče osoby pečující, musí obecní úřad, v jehož obvodu má osoba pečující trvalý pobyt, vydat správní rozhodnutí, ve kterém upraví podrobnosti ohledně výkonu jejích práv a povinností.²⁹

V rozporu s názorem OSPOD tak zákon neukládá osobě pečující možnost uzavřít smlouvu o pěstounské péči až po nabytí právní moci rozhodnutí, kterým jí soud dítě svěřil do péče. Nýbrž na právní moc rozhodnutí (respektive lhůtu 30 dní po jejím nabytí) navazuje mezní termín, ve kterém má osoba pečující dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřít. Pokud tak v dané lhůtě neučiní, musí obecní úřad, v jehož obvodu má pečující osoba trvalý pobyt, upravit podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností pečující osoby správním rozhodnutím. Nesprávné poučení matky a obecné pěstounky v této věci považují za významné pochybení OSPOD. V jeho důsledku totiž Aleš nebyl pět měsíců v osobním kontaktu s matkou.

(4) Možnosti realizace osobního styku a další formy styku

OSPOD pochybil, když matku nepodporoval při realizaci jejího práva na osobní styk se synem, jakož i nepřímého styku a práva na informace o synovi. Jelikož OSPOD přestal s matkou v tomto období zcela pracovat (viz závěry části C.1 této zprávy), **postrádám jakoukoliv jeho podporu matky, také co se týče styku ve všech jeho formách.** Za styk v nejširším slova smyslu je nutné považovat jak styk osobní (tedy přímý kontakt s dítětem), tak kontakt nepřímý (prostřednictvím telefonu, e-mailu, pošty, sociálních sítí, Skype)³⁰ a právo rodiče na informace o dítěti (opačně také právo dítěte na informace o rodičích).³¹

Jak uvádím výše, osobní styk OSPOD nezákonně zakázal. Nijak se však neangažoval ani v tom, aby Aleš zůstal v kontaktu s matkou alespoň nepřímo nebo o něm měla matka odpovídající

27 Viz § 4a písm. b) bod 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

28 Viz § 47b odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

29 Viz § 47b odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

30 Tímto se zabývá například i usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. června 2012, sp. zn. 73 Co 286/2012 [R 40/2013 civ.], Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/2013, In: Beck – online [online]. Nakladatelství C. H. Beck. Copyright ©[cit. 2021-3-11].

31 Viz čl. 2 písm. a) Úmluvy o styku s dětmi.

informace. Dané považují za zásadní pochybení i z důvodu, že OSPOD věděl, že matka usiluje o svěření syna zpět do péče, za tímto účelem se snaží upravit své poměry a dalo se očekávat, že syna do péče převezme brzy.

OSPOD jí však nebyl nápomocný ani s komunikací s obecnou pěstounkou, kdy například telefonní číslo na pěstounku předal matce až po jednom a půl měsíci. OSPOD rovněž nepoučil pěstounku, že je povinna styk Aleše s matkou podporovat a matku pravidelně o Alešovi informovat. Považují za selhání OSPOD, pokud se aktivně nesnažil matce a pěstounce pomoci hledat způsoby a možnosti, jak by s ní Aleš mohl zůstat v kontaktu a jak by spolu mohli komunikovat. Matka a babička prokazatelně uváděly, že mají problémy s dopravou do bydliště pěstounky. Matka vybídla pěstounku ke komunikaci přes Skype³² či možnost střídání v dojíždění ke styku. Pěstounka daným návrhům matky nevyhověla. OSPOD se i přes upozornění matky nezabýval danými návrhy (minimálně do provedení místního šetření) a nesnažil se pomoci řešit tuto zjevně nepříznivou situaci, kdy Aleš žije velmi daleko od své biologické rodiny.

C.3 Důvody podání návrhu na Alešovo svěření do obecné pěstounské péče

Vyjadřuje-li se OSPOD soudu k návrhu žadatele o svěření dítěte do pěstounské péče, musí podrobně popsat poměry dítěte. Za tímto účelem popíše poměry žadatele, vzájemný vztah dítěte a žadatele, jakož i poměry biologických rodičů dítěte, případně dalších osob, které o svěření dítěte do péče usilují.

V červnu 2020 soud na necelé tři měsíce odročil řízení o svěření Aleše do péče matky s odkazem na to, aby matka dostala prostor pro úpravu svých poměrů. V mezidobí měla vypršet roční lhůta pro svěření Aleše do PPPD. Soud proto 13. července 2020 rozhodl o novém svěření Aleše do PPPD s odkazem na to, že se situace Aleše aktivně řeší a jeho přemístění by tak bylo pouze administrativního charakteru. V červenci 2020 krajský úřad vytipoval vhodnou obecnou pěstounku, která v srpnu 2020³³ podala návrhy na svěření Aleše do péče. Těmto návrhům soud vyhověl, a to nejprve 26. srpna 2020 formou usnesení o předběžném opatření, následně 2. září 2020 meritorním rozsudkem, kterým rovněž zastavil řízení o svěření Aleše do péče matky. Při jednání soud zjistil, že matka se prokazatelně snaží upravit své poměry, ale její konání zatím nemá dlouhého charakteru.

Pro všechna související soudní řízení soud jmenoval Alešovi opatrovníka, a to Městský úřad Říčany. Tento úřad souhlasil s odročením řízení o svěření Aleše do péče matky na září 2020. Pro účely rozhodování o návrhu na předběžné opatření soud jeho vyjádření nevyžádal (vycházel ze zprávy OSPOD, kterou OSPOD zaslal soudu společně s návrhy dlouhodobé pěstounky). OSPOD ve zprávě doporučil vyhovět oběma návrhům dlouhodobé pěstounky (na předběžné opatření i meritorní rozhodnutí). Soudu ve zprávě sdělil, že je přesvědčen o tom, že *„je v nejlepší zájmu Aleše, aby byl co nejdříve umístěn do rodiny, která pro něj bude rodinou stabilní, kde si bude moci vytvářet pevné a trvalé citové vazby a tím*

32 Pěstounka využívání Skype údajně odmítla s odkazem, že aplikaci nemá nainstalovanou.

33 Zpráva OSPOD je datována sice dnem 19. srpna 2020, ze soudního rozhodnutí však vyplývá, že jí OSPOD soudu doručil až 24. srpna 2020.

do budoucna i pevné rodinné zázemí“. OSPOD ve zprávě popsal poměry obecné pěstounky. K poměrům matky a její snaze sanovat své poměry se nevyjádřil.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD pochybil, pokud podpořil obecnou pěstounku v tom, aby si na konci srpna 2020 podala návrh na prozatímní svěření Aleše do péče. Soudní jednání dotýkající se poměrů Aleše se mělo konat za devět dní po podání uvedeného návrhu. Mám tedy za to, že bylo vhodnější vyčkat meritorního rozhodnutí soudu, který v rámci jednání detailně zjišťoval aktuální poměry matky. Domnívám se, že zvolený postup neadekvátně předvídal rozhodnutí ve věci samé a mohl výrazně zlomit důvěru matky v soud i OSPOD, když jí byl bez jednání a ověření všech skutečností de facto již zastaven čas, který jí soud poskytl k sanaci vlastních poměrů.

Rovněž se domnívám, že OSPOD pochybil, když v rámci zprávy, kterou připojil k návrhům obecné pěstounky na svěření Aleše do její péče, zcela opomenul uvést, jaké jsou aktuální poměry matky. OSPOD sice danou zprávu nazval jako zpráva o poměrech žadatelky o pěstounskou péči, což její obsah naplňuje. Nicméně s ohledem na povahu rozhodnutí (předběžné opatření o změně péče v rámci náhradní rodinné péče) by bylo žádoucí, aby zpráva obsahovala kompletní informace o aktuálních poměrech dítěte, včetně poměrů matky. Namísto toho OSPOD hovořil o potřebě stabilního rodinného zázemí v náhradní rodinné péči.

C.4 Zprostředkování obecné pěstounské péče

Pro účely zprostředkování pěstounské péče vyhledává krajský úřad pro děti vedené v jeho evidenci žadatele z evidence žadatelů vedené tímto krajským úřadem a z evidence žadatelů vedené jinými krajskými úřady. Krajský úřad při zprostředkování pěstounské péče přihlíží k výsledkům odborného posouzení dítěte a žadatelů, k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte.³⁴

I přes umístění dítěte do pěstounské péče mají rodiče a dítě právo se vzájemně pravidelně stýkat.³⁵ Aby toto vzájemné právo dítěte i rodiče mohlo být realizováno, měl by krajský úřad vhodné pěstouny vybírat s ohledem na jejich dostupnost z bydliště rodičů či dalších osob, u nichž je zájem, aby udržovali s dítětem pravidelný kontakt.

OSPOD je jedním ze stěžejních orgánů sociálně-právní ochrany dětí zapojených do zprostředkování náhradní rodinné péče³⁶, a měl by v procesu zprostředkování hájit nejlepší zájmy dítěte. Za tímto účelem musí pravidelně vyhodnocovat všechny podstatné okolnosti a zvažovat také praktické dopady svěření dítěte do pěstounské péče na styk dítěte s biologickou rodinou.³⁷

V srpnu 2019 OSPOD nahlásil Aleše krajskému úřadu do evidence dětí, kterým je třeba zajistit náhradní rodinnou péči.³⁸ Krajský úřad v září 2019 a následně v lednu 2020 vyzval

34 Viz § 24 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

35 Viz § 960 odst. 2 občanského zákoníku.

36 Viz § 19a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

37 Viz § 960 odst. 2 občanského zákoníku.

38 V souladu s § 19a odst. 1 a § 21 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

OSPOD k doplnění spisové dokumentace a zejména detailnímu zmapování poměrů matky, případně dalších členů Alešovy biologické rodiny. V únoru 2020 OSPOD oznámil krajskému úřadu, že v návaznosti na vyhodnocení poměrů matky a dalších rodinných příslušníků doporučuje vyhledat Alešovi vhodnou obecnou pěstounskou rodinu. V březnu 2020 proběhlo první setkání poradního sboru krajského úřadu. Ze záznamu vedeného ve spise krajského úřadu vyplývá pouze, že aktuální obecná pěstounka byla jedinou navrženou ze strany krajského úřadu a že bylo projednání odročeno na duben 2020 kvůli zmapování situace Aleše, matky a podaným návrhům k soudu. Z vyjádření krajského úřadu pro účely mého šetření vyplývá, že „některá témata nebyla ze strany OSPOD dostatečně uchopena“.

Druhé projednání u poradního sboru krajského úřadu proběhlo nakonec až v červenci 2020 (s ohledem na odročení soudních řízení kvůli epidemiologické situaci), kdy poradní sbor vybral jako vhodnou aktuální pěstounku. Ze záznamu vedeného ve spise krajského úřadu nelze vyčíst nic o průběhu projednání. Vyplývá z něj, že vytipovaná pěstounka byla zároveň jedinou navrženou. Krajský úřad rovněž ve vyjádření k mému šetření potvrdil, že v danou dobu neměl v evidenci „jiné vhodné žadatele o pěstounskou péči, jejichž představy o přijímaném dítěti odpovídaly charakteristikám Aleše, a kteří by byli ochotni a schopni přijmout do péče chlapce Alešova věku“.

Obecnou pěstounku poradní sbor vytipoval jako vhodnou i přesto, že bydlí 170 km od místa aktuálního bydliště matky. Ze spisové dokumentace vyplývá, že OSPOD o aktuálním bydlišti matky věděl, ale rozhodl se tuto informaci při výběru nezohlednit, neboť ji nepovažoval za zásadní. Jak vyplývá ze zprávy OSPOD pro krajský úřad z poloviny června 2020, OSPOD krajskému úřadu sdělil, že se matka aktuálně zdržuje v obci Z (její pobyt zde časově blíže nespecifikoval). Krajský úřad ve vyjádření pro účely mého šetření uvedl, že vycházel z doložených informací, a to zprávy azylového domu, ve kterém byl matce pobyt ukončen k 11. květnu 2020 (přičemž ze zprávy azylového domu vyplývá, že zde od zahájení pobytu 6. března 2020 pobývala celkově jen několik dnů), jakož i informací, že matka v minulosti opakovaně střídala bydliště a vždy se jednalo o krátkodobé bydlení.

OSPOD argumentoval tím, že se rozhodl bydliště matky nezohlednit i kvůli Alešovým specifickým zdravotním požadavkům. Aleš se narodil s dvěma močovými trubicemi. Z lékařské zprávy z února 2020 vyplývá, že anomálie je spíše kosmetického charakteru a fakticky je pouze potřeba více dbát na Alešovu hygienu. Nejedná se však o onemocnění kladoucí na pěstouny zvláštní požadavky.

Krajský úřad k mému dotazu dále uvedl, že zvažoval i zprostředkování pěstounské péče ve spolupráci s Krajským úřadem Pardubického kraje, „nicméně tato možnost byla vyhodnocena ze strany krajského úřadu jako méně vhodná k celkovému uchopení situace Aleše a jeho nejlepšího zájmu. Již v době umístění Aleše do PPPD se dbalo na aktuální bydliště matky, které ale matka po nějakém čase změnila. I přes tuto změnu a určitou vzdálenost byla matka schopna kontakt s nezletilým udržet“.

C.4.1 Hodnocení postupu krajského úřadu při zprostředkování obecné pěstounské péče

Dospěla jsem k závěru, že krajský úřad pochybil, když při výběru vhodného pěstouna nezohlednil aktuální bydliště Alešovy matky. Je nepopíratelné, že vzdálenost mezi bydlištěm vybrané obecné pěstounky a aktuálním bydlištěm matky je značná. Jedná se

zhruba o 170 km, jejichž překonání prostředky hromadné dopravy vyžaduje zhruba 4 hodiny (zdůrazňuji, že matka ani pěstounka nemají řidičské oprávnění). Doprava ke styku vyžaduje značné finanční náklady, což v matčině finanční situaci rovněž není jednoduché. Jsem si vědoma toho, že matka do května 2020 často měnila bydliště. Nicméně v době rozhodování poradního sboru krajského úřadu měl krajský úřad informace o tom, že již minimálně více než dva měsíce žije v obci Z v Pardubickém kraji a další bydliště si hledá v okolí.

Matka opakovaně deklarovala, že chce syna převzít do péče, v rámci styků se synem se k němu chovala vhodně, zajímala se o jeho potřeby i zdravotní stav. V dané době byla rovněž patrná změna v přístupu matky k řešení svých poměrů, přičemž i soud odročil řízení o péči o Aleše za účelem prodloužení šance pro matku, aby si sanovala své poměry. Mám za to, že z těchto kroků je jednoznačné, že změna na straně matky nastala. Podle mého názoru bylo jednoznačně v nejlepším zájmu Aleše, aby v případě vytipování další náhradní rodinné péče (s ohledem na končící lhůtu pro svěření do PPPD) byl kladen velký důraz na to, aby mohl být výrazně rozšiřován osobní kontakt Aleše s matkou a práci na upevňování jeho vztahu k matce ve snaze jeho brzkého návratu do její péče. Jelikož se v rámci velkého Středočeského kraje nenabízeli jiní vhodní pěstouni, měl se krajský úřad spojit s kraji sousedními – vzhledem k poloze obce Z připadal v úvahu nejen kraj Pardubický, ale rovněž kraj Královéhradecký.

V důsledku výběru obecné pěstounky, která bydlí poměrně daleko od matky, byl matce a babičce výrazně znesnadněn osobní kontakt s Alešem.

C.4.2 Hodnocení postupu OSPOD při zprostředkování obecné pěstounské péče

Přestože je zprostředkování vhodné osoby obecného pěstouna primárně záležitostí krajského úřadu, mám za to, že OSPOD pochybil, když se jako člen poradního orgánu krajského úřadu nezasadil o to, aby byl při výběru obecného pěstouna pro Aleše kladen větší důraz na možnost udržování pravidelného a častého kontaktu Aleše s matkou. Mám za to, že do vzájemného práva Aleše a matky bylo výrazně zasaženo mimo jiné pasivitou OSPOD. V době rozhodování poradního sboru krajského úřadu si byl OSPOD vědom toho, že matka minimálně od května 2020 žije v obci Z a hledá si stabilní bydliště v okolí. Dané však nezohlednil.

Rovněž nemohu souhlasit s vyjádřením OSPOD, že bylo nezbytné zohlednit zdravotní komplikace Aleše. Jedná se o dlouhodobě stabilizovaný zdravotní stav, který vyžaduje zvýšené nároky na hygienu a pravidelné preventivní prohlídky. Tyto úkony by však neměly být problematické pro žádného z žadatelů o pěstounskou péči, a tedy nevidím důvod, proč by měly být výrazně vyzdvihovány. Potřeba výrazně náročnější péče není uváděna ani v žádné zdravotní zprávě, neobjevuje se ani ve vyjádření přechodných pěstounů. Zároveň si dovoluji uvést, že krajský úřad na můj dotaz neuváděl zdravotní specifika Aleše, která by měla mít vliv na výběr vhodného obecného pěstouna.

C.5 Metodické vedení

Krajský úřad vykonává ve vztahu k OSPOD odbornou a metodickou pomoc.³⁹

Ze spisové dokumentace krajského úřadu vyplývá, že v průběhu sběru podkladů potřebných pro zprostředkování pěstounské péče měl dílčí výhrady k dostatečnosti sociální práce OSPOD s Alešovou biologickou rodinou. Rovněž měl k dispozici dokumenty, ze kterých vyplývalo, že styk Aleše s matkou a babičkou po dobu jeho svěření do PPPD probíhá výhradně asistovaně, byť k tomu zjevně nebyly důvody ani souhlas ze strany matky a babičky.

S ohledem na závažnost výše uvedených pochybení (zejména viz části C.1 a C.2.1 této zprávy) a skutečnost, že krajský úřad si musel být vědom (s ohledem na obsah své spisové dokumentace) pasivního přístupu OSPOD, jsem dospěla k závěru, že krajský úřad pochybil rovněž co do naplnění své role metodického vedení OSPOD.

D. Informace o dalším postupu

Městský úřad Brandýs nad Labem – Stará Boleslav pochybil tím, že matce neposkytl adekvátní pomoc a podporu směřující ke stabilizaci jejích poměrů, matku po Alešově přechodu do PP vyloučil z individuálního plánování ochrany dítěte, nutil matku podrobovat se testům na návykové látky na půdě OSPOD, nedostatečně podporoval osobní i nepřímý styk Aleše s jeho biologickou rodinou, matku a babičku nepoučil o možnosti soudní úpravy styku s Alešem, matku a dlouhodobou pěstounku špatně poučil o nemožnosti uzavřít dohodu o výkonu PP, podpořil dlouhodobou pěstounku, aby si na konci srpna 2020 podala návrh na prozatímní svěření Aleše do své péče a v rámci vyjádření k jejímu návrhu neuvedl aktuální poměry matky, jako člen poradního orgánu krajského úřadu se nezasadil o to, aby byl při výběru dlouhodobého pěstouna pro Aleše kladen větší důraz na možnost udržování pravidelného a častého kontaktu Aleše s matkou. Krajský úřad Středočeského kraje pochybil tím, že při výběru vhodného dlouhodobého pěstouna nezohlednil aktuální bydliště Alešovy matky a nedostál své role metodického vedení OSPOD při vědomí značných pochybení v postupu OSPOD.

Zprávu zasílám tajemníkovi Městského úřadu Brandýs nad Labem – Stará Boleslav Mgr. Radkovi Dünebierovi a řediteli Krajského úřadu Středočeského kraje Mgr. Janovi Louškovi a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv je žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřili ke zjištěným pochybením a informovali mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž slečně A. O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž starostu Brandýsa nad Labem – Stará Boleslav Ing. Vlastimila Picka.

Brno 29. dubna 2021

³⁹ Viz § 67 odst. 1 písm. c) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajských zřízeních), ve znění pozdějších předpisů.

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)